

IV113 Validace a verifikace

Detekce akceptujícího cyklu

Jiří Barnat

Problém

- Kripkeho struktura M
- LTL formule φ
- $M \models \varphi$?

Řešení pomocí Büchiho automatů

- A_{sys} – automat akceptující běhy modelu
- $A_{\neg\varphi}$ – automat akceptující běhy porušující vlastnost φ
- $L(A_{sys}) \cap L(A_{\neg\varphi}) = L(A_{sys} \times A_{\neg\varphi})$
- $L(A_{sys} \times A_{\neg\varphi}) \neq \emptyset \iff$ model má běh porušující φ
- $L(A_{sys} \times A_{\neg\varphi}) = \emptyset \iff M \models \varphi$

Vstup algoritmu

- Produktový automat ve formě tří následujících funkcí
  - $|F|_{init}()$ — Vrací iniciální stav automatu.
  - $|F|_{succs}(s)$ — Pro daný stav vrací jeho přímé následníky.
  - $|Accepting|(s)$ — O stavu řekne, zda je či není akceptující.

Výstup algoritmu

- Přítomen / Nepřítomen
- Protipříklad.

Algoritmus

- Využívá vnořené prohledávání do hloubky – Nested DFS.
- Vnější procedura detekuje akceptující stavy, vnitřní procedura testuje, zda akceptující stav je dosažitelný ze sebe sama (leží na cyklu).

Detekce akceptujících cyklů

Problém

- Je dán Büchiho automat $\mathcal{A} = (S, \Sigma, \delta, s_0, F)$.
- Je jazyk akceptovaný automatem $\mathcal{A}$ neprázdný?

Redukce na detekci akceptujícího cyklu v grafu

- Nechť $G = (S, E)$, kde
$$E = \{(u, v) \in S \times S \mid \exists a \in \Sigma \text{ takové, že } v \in \delta(u, a)\}$$
je graf Büchiho automatu.
- $L(\mathcal{A})$ je neprázdný právě když graf automatu $\mathcal{A}$ obsahuje dosažitelný akceptující cyklus, tj. cyklus jehož alespoň jeden vrchol v je akceptující ($v \in F$) a zároveň dosažitelný z iniciálního stavu ($(s_0, v) \in E^*$).

Algoritmické řešení

- 1) V grafu Büchiho automatu identifikuj všechny dosažitelné akceptující vrcholy. (Vnější procedura.)
- 2) Pro každý takto identifikovaný vrchol ověř, že není dosažitelný ze sebe sama. (Vnitřní procedura.)

Dosažitelnost v grafu

- Standardní grafový algoritmus.
- Výpočet množiny dosažitelných, případně akceptujících dosažitelných vrcholů lze provést v čase $\mathcal{O}(|V| + |E|)$.
- S obecným algoritmem detekce dosažitelnosti je detekce přítomnosti akceptujícího cyklu proveditelná v čase $\mathcal{O}(|V| + |E| + |F|(|V| + |E|))$.
- Pokud ale použijeme strategii **prohledávání do hloubky**, lze dosáhnout času $\mathcal{O}(|V| + |E|)$.

```
proc Reachable( $V, E, v_0$ )
  Visited =  $\emptyset$ 
  DFS( $v_0$ )
  return (Visited)
end

proc DFS(vertex)
  if vertex  $\notin$  Visited
    then /* Visits vertex */
      Visited := Visited  $\cup$  {vertex}
      foreach {  $v \mid (vertex, v) \in E$  } do
        DFS( $v$ )
      od
      /* Backtracks from vertex */
    fi
```

Pozorování

- Při prohledávání grafu procedurou DFS se každý vrchol grafu nachází v jednom ze tří možných stavů.

Barevné značení vrcholů

- Bílý vrchol - dosud nebyl navštíven.
- Šedý vrchol - navštívený, ale dosud nebyl backtrackován.
- Černý vrchol - navštívený i backtrackovaný.

Zásobník rekurze

- Šedé vrcholy tvoří cestu od počátečního vrcholu k vrcholu, který je v daný okamžik algoritmem zpracováván.

Pozorování

- Pokud pro dva různé vrcholy v_1, v_2 platí, že
  - $(v_0, v_1) \in E^*$,
  - $(v_1, v_1) \notin E^+$,
  - $(v_1, v_2) \in E^+$.
- Pak procedura $\text{DFS}(v_0)$ backtrackuje z vrcholu v_2 dříve než backtrackuje z vrcholu v_1 .

DFS post-order

- Pokud $(v, v) \notin E^+$ a $(v_0, v) \in E^*$, pak po skončení procedury $\text{DFS}(v)$, volané v rámci výpočtu $\text{DFS}(v_0)$, jsou všechny vrcholy u takové, že $(v, u) \in E^+$ navštívené a backtrackované.

Předpoklady

- Volání vnitřní procedury pro akceptující vrchol v ohlásí cyklus a ukončí algoritmus, pokud akceptující vrchol v leží na akceptujícím cyklu.

Klíčová myšlenka

- Vnořené procedury jsou volány v pořadí, ve kterém vnější procedura z akceptujících vrcholů backtrackuje, tj. dle DFS post-orderu.

Detekce akceptujících cyklů v čase $\mathcal{O}(|V| + |E|)$

```
proc Detekce akceptujících cyklů
  Visited := ∅
  DFS( $v_0$ )
end
```

```
proc DFS( $vertex$ )
  if ( $vertex$ )  $\notin$  Visited
  then Visited := Visited  $\cup$  { $vertex$ }
  foreach { $s$  | ( $vertex, s$ )  $\in E$ } do
    DFS( $s$ )
  od
  if IsAccepting( $vertex$ )
  then DetectCycle( $vertex$ )
  fi
fi
end
```

Pozorování

- Pokud podgraf dosažitelný z vrcholu s neobsahuje akceptující cyklus, pak žádný akceptující cyklus přes vrchol r ležící mimo podgraf dosažitelný z s neprochází stavem dosažitelným z s .

Tvrzení

- Pokud vnitřní procedura pro vrchol v skončí aniž by ohlásila cyklus, tak podgraf dosažitelný z vrcholu v neobsahuje akceptující cyklus.

Důsledek vedoucí k lineárnímu algoritmu

- Každou vnitřní proceduru lze omezit na vrcholy dosud nenavštívené v žádné předchozí vnitřní proceduře.

$\mathcal{O}(|V| + |E|)$ algoritmus

- 1) Vnitřní procedury budou spouštěny pro akceptující vrcholy v pořadí, ve kterém vnější procedura z těchto vrcholů backtrackuje.
- 2) Vnitřní procedury nenavštěvují vrcholy navštívené v předchozích vnitřních procedurách.

Tvrzení

- Pokud je následníkem právě zpracovávaného vrcholu šedý vrchol (tj. vrchol na zásobníku rekurzivních volání procedury *DFS*), pak graf obsahuje cyklus.

Využití

- Ve vnořené proceduře není nutné dosáhnout přesně vrcholu, pro který je detekce cyklu volána, ale stačí dosáhnout vrcholu na zásobníku vnější procedury.

$O(|V| + |E|)$ Algoritmus

```
proc Detekce akceptujících cyklů
  Visited := Nested := in_stack := ∅
  DFS( $v_0$ )
  Exit("Nepřítomen")
end
```

```
proc DFS(vertex)
  if (vertex)  $\notin$  Visited
    then Visited := Visited  $\cup$  {vertex}
    in_stack := in_stack  $\cup$  {vertex}
    foreach {s | (vertex,s)  $\in$  E} do
      DFS(s)
    od
    if IsAccepting(vertex)
      then DetectCycle(vertex)
    fi
    in_stack := in_stack  $\setminus$  {vertex}
  fi
end
```

```
proc DetectCycle (vertex)
  if vertex  $\notin$  Nested
    then Nested := Nested  $\cup$  {vertex}
    foreach {s | (vertex,s)  $\in$  E} do
      if s  $\in$  in_stack
        then WriteOut(in_stack)
        Exit("Přítomen")
      else DetectCycle(s)
    fi
  of
  fi
end
```

Vnější procedura

- Časová složitost: $\mathcal{O}(|V| + |E|)$
- Prostorová složitost: $\mathcal{O}(|V|)$

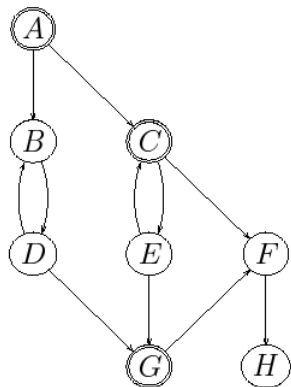
Vnitřní procedury

- Celková časová složitost: $\mathcal{O}(|V| + |E|)$
- Prostorová složitost: $\mathcal{O}(|V|)$

Složitost

- Časová složitost: $\mathcal{O}(|V| + |E| + |V| + |E|) = \mathcal{O}(|V| + |E|)$
- Prostorová složitost: $\mathcal{O}(|V| + |V|) = \mathcal{O}(|V|)$

- 1st DFS: A,B,D,B,G,F,H,H,F,G
1st DFS stack: A,B,D,G
visited: A,B,D,F,G,H / -
- 2nd DFS: G,F,H,H,F,G
visited: A,B,D,F,G,H / F,G,H
- 1st DFS: G,D,B,C,E,C,G,E,F,C
1st DFS stack: A,C
visited: all / F,G,H
- 2nd DFS: C,E,C
counterexample: A,C,E,C

visited state   backtrack non-accepting state   backtrack accepting state

Typy Büchi automatů a jejich využití při verifikaci

Terminální Büchi automaty

- Všechny akceptující cykly v automatu jsou právě ve formě smyčky nad akceptujícím stavem strážené výrazem `true`.

Slabé Büchi automaty (weak)

- Každá silně souvislá komponenta automatu je striktně tvořena buď pouze akceptujícími stavy, nebo pouze neakceptujícími.

Automat $A_{\neg\varphi}$

- Pro řadu LTL formulí φ je $A_{\neg\varphi}$ terminální nebo slabý.
- $A_{\neg\varphi}$ je typicky velmi malý (max desítky stavů).
- Typ $A_{\neg\varphi}$ lze zjistit před procesem verifikace.
- Typy komponent $A_{\neg\varphi}$
  - **Neakceptující** – bez akceptujícího cyklu.
  - **Striktně akceptující** – každý cyklus je akceptující.
  - **Smíšené** – obsahuje akceptující i neakceptující cykly.

Produktový automat

- Prohledávaný graf je synchronní produkt A_S a $A_{\neg\varphi}$.
- Typ komponent $A_S \times A_{\neg\varphi}$ určen odpovídajícími komponentami $A_{\neg\varphi}$.

$A_{\neg\varphi}$ je terminální Büchi automat

- Pro důkaz existence akceptujícího cyklu stačí prokázat dosažitelnost stavu akceptujícího ve složce $A_{\neg\varphi}$.
- Proces verifikace se redukuje na **analýzu dosažitelnosti**.

„Safety” vlastnosti

- Vlastnost φ , pro které je $A_{\neg\varphi}$ terminální BA.
- Typická slovní formulace: „Nenastane špatná událost.”
- Pro verifikaci stačí analýza dosažitelnosti.

$A_{\neg\varphi}$ je slabý Büchi automat

- Neobsahuje smíšené komponenty.
- Pro důkaz existence akceptujícího cyklu stačí prokázat dosažitelnost cyklu v akceptující komponentě.
- Lze detekovat pomocí jednoduchého DFS.
- Zním optimální algoritmus, který nevyžaduje DFS.

„Slabé” LTL vlastnosti

- Vlastnost φ , pro které je $A_{\neg\varphi}$ slabý BA.
- Typická vlastnost je „response”: $G(a \implies F(b))$

Klasifikace

- Každá LTL formule patří do jedné z následujících tříd: Reactivity, Recurrence, Persistence, Obligation, Safety, Guarantee

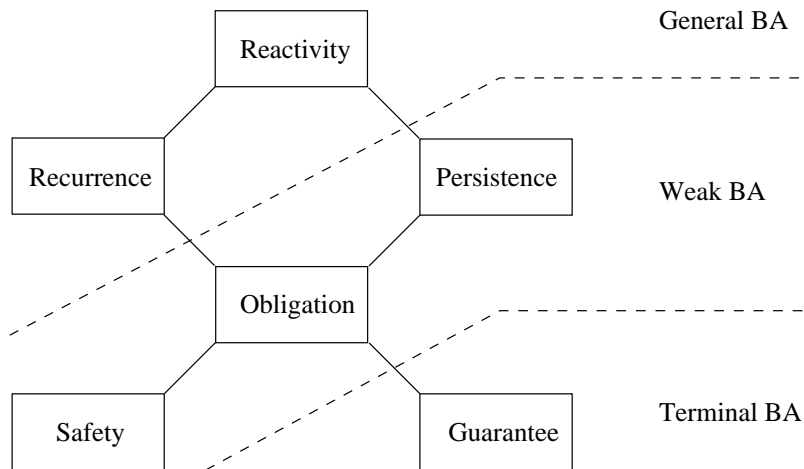
Zajímavá fakta

- Je-li vlastnost ze třídy **Guarantee**, je popsatelná terminálním Büchi automatem.
- Je-li vlastnost ze tříd **Persistence**, **Obligation** nebo **Safety** je popsatelná slabým Büchi automatem.

Při verifikaci se formule neguje ($\varphi \mapsto A_{\neg\varphi}$)

- $\varphi \in \text{Safety} \iff \neg\varphi \in \text{Guarantee}.$
- $\varphi \in \text{Recurrence} \iff \neg\varphi \in \text{Persistence}.$

Klasifikace LTL formulí

Boj se stavovou explozí

Co je to stavová exploze

- Systém bývá popsán jako **paralelní kompozice procesů**.
- Vzájemným proložením možných chování jednotlivých procesů vznikají různé možné stavy systému jako celku.
- Počet dosažitelných stavů systému může být až **exponenciálně větší** než součet počtu stavů procesů.

Důsledek

- Do operační paměti počítače nezle uložit všechny stavy produktového automatu.
- Je obtížně detekovat přítomnost akceptujícího cyklu.

Kompresa stavových vektorů

- Neztrátové komprese
- Ztrátové – heuristiky

On-The-Fly verifikace

Symbolická reprezentace stavového prostoru

Redukce počtu stavů produktového automatu

- Redukce zaváděním atomických bloků
- Redukce částečným uspořádáním akcí
- Redukce symetrií

Paralelní/Distribuovaná verifikace

Pozorování

- Graf lze zadat pomocí funkcí (tzv. implicitní definice)
  - $|F|_{\_init}()$ — Vrací iniciální vrchol grafu.
  - $|F|_{\_succs}(s)$ — Pro daný vrchol vrací jeho přímé následníky.
  - $|Accepting|(s)$ — O stavu řekne, zda je či není akceptující.

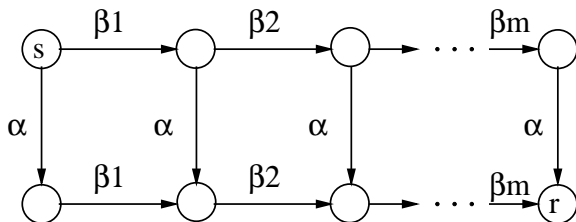
On-the-fly verifikace

- Pokud graf obsahuje akceptující cyklus, algoritmus je schopen v některých případech detekovat přítomnost akceptujícího cyklu, aniž by přitom navštívil (a tedy uložil) všechny vrcholy grafu.
- Problém $\mathcal{M} \models \varphi$ je někdy možné rozhodnout bez nutnosti úplné enumerace vrcholů a hran automatu $A_{sys} \times A_{\neg\varphi}$.
- Metoda verifikace s výše popsanou vlastností se označuje jako **on-the-fly** metoda verifikace.

Příklad

- Uvažme systém tvořený dvěma procesy A a B .
- A je tvořen jednou akcí α , B sekvencí akcí $\beta_1, \dots, \beta_m$.

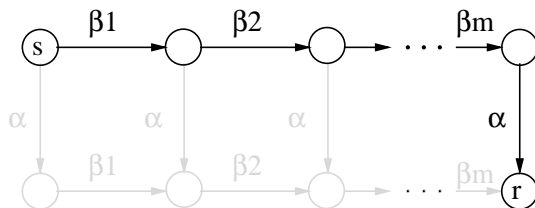
Neredukovaný stavový prostor:

Vlastnost: Je dosažitelný stav r ?

Pozorování

- Běhy $(\alpha\beta_1\beta_2 \dots \beta_m)$, $(\beta_1\alpha\beta_2 \dots \beta_m)$, $\dots$, $(\beta_1\beta_2 \dots \beta_m\alpha)$ jsou vzhledem k dané vlastnosti ekvivalentní.
- Je dostačující zvážit pouze jednoho reprezentanta z třídy ekvivalence, například $(\beta_1\beta_2 \dots \beta_m\alpha)$.

- Reprezentanta lze získat odkládáním akce α .

Princip redukce

- Při generování grafů se místo funkce všech přímých následníků, uvažují pouze někteří přímí následníci vrcholu.
- V důsledku toho je počet vygenerovaných stavů produktového automatu menší.

Technická realizace

- Optimální způsob výběru následníků je obtížný.
- Nástroje implementují různé heuristiky.
- Redukovaný stavový prostor musí zachovávat přítomnost akceptujícího cyklu.
- Formule nesmí obsahovat operátor X (podtřída *LTL*).

Anglický název

- Partial Order Reduction

Princip

- Nesnaží se zmenšit paměťové nároky výpočtu.
- Snaží se efektivně využít větší množství výpočetních zdrojů.

Problémy algoritmu Nested DFS

- Algoritmus přistupuje operační paměť velmi náhodně. Prosté swapování na disk nefunguje (výprask OS).
- Simulace Nested DFS algoritmu v prostředí s distribuovanou pamětí je pomalá (předávání peška).
- Není znám způsob jak DFS post-order napočítat efektivně paralelním algoritmem. (Otevřený problém.)

Pozorování

- Místo Nested DFS algoritmu se používají jiné (časově neoptimální) algoritmy, jejichž výpočet ale lze dobře paralelizovat.

	Složitost	Optimalita	On-The-Fly
Nested DFS	$O(V+E)$	Ano	Ano
OWCTY			
obecné Büchi automaty	$O(V \cdot (V+E))$	Ne	Ne
slabé Büchi automaty	$O(V+E)$	Ano	Ne
MAP	$O(V \cdot V \cdot (V+E))$	Ne	Částečně
OWCTY+MAP			
obecné Büchi automaty	$O(V \cdot (V+E))$	Ne	Částečně
slabé Büchi automaty	$O(V+E)$	Ano	Částečně

Ověřování modelu – shrnutí

Platnost formule

- Požadovaná vlastnost může být porušena při jednom jediném konkrétním proložení akcí.
- Rozhodnutí je podloženo analýzou grafu stavového prostoru verifikovaného programu.

Stavová exploze

- Není-li řečeno jinak, je třeba uvážit všechna možná proložení akcí.
- **Počet stavů**, do kterých se může dostat paralelní program, **je exponenciálně větší než velikost** zápisu paralelního programu.

Obecná technika aplikovatelná na různé typy systémů

- Hardware, software, zabudované systémy, ...

Garance výsledku (matematicky podložen)

- Rozhodovací procedura tvrdí, že $\mathcal{M} \models \varphi$, tehdy a jen tehdy, pokud to skutečně platí.

Existence podpůrných nástrojů – “model checkerů”

- Verifikace tzv. na kliknutí myši / zmačknutí tlačítka.
- Minimální účast uživatele v rozhodovacím procesu.
- Automatická identifikace a generování protipříkladů.

Vhodná pouze k verifikaci konkrétních transformací

- Nelze použít na obecný důkaz toho, že program například pro zadané n spočítá hodnotu $n!$.
- Lze však ověřit, že pro hodnotu 5 program vrátí 120.

Verifikuje pouze model systému

- Platnost formule, neznamená splnění specifikace systémem.
- Nutnost vytváření modelu.

Velikost stavového prostoru

- Aplikovatelné (pouze) na konečně stavové systémy.
- Vzhledem k stavové explozi je praktická aplikovatelnost techniky omezena na relativně malé modely.

Verifikuje jen to, co je specifikováno

- Co není vyjádřeno formulami, to se neverifikuje.